

Леонід Михайлович БЕЛКІН
к.т.н., с.н.с.; адвокат
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8672-8147>
e-mail: belkinleonid@ukr.net

Юлія Леонідівна ЮРИНЕЦЬ
д.ю.н., професор кафедри, Київський національний університет будівництва і архітектури
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0281-3251>
e-mail: iurynetsjulia@ukr.net

Марк Леонідович БЕЛКІН
к.ю.н., доцент кафедри, Міжрегіональна Академія управління персоналом; адвокат
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0805-9923>
e-mail: advokat@etalon.co.ua

СТЯГНЕННЯ СУДОМ ГРОШОВИХ КОШТІВ НА КОРИСТЬ ФІЗИЧНИХ ОСІБ: СУД НЕ ВИКОНУЄ ФУНКЦІЙ ПОДАТКОВОГО АГЕНТА

У статті досліджено особливості виконання/невиконання судом функцій податкового агента у стягненні судом грошових коштів на користь фізичних осіб. На підставі виконаних досліджень і узагальнень питання утримання/неутримання судами податків і зборів із присудженої до виплати як заробітної плати і прирівняних платежів, так і дивідендів та інших видів платежів на користь фізичних осіб можна вважати однозначно вирішеним так, що суд не розраховує і не утримує вказані податки і збори, а зазначає у рішенні про стягнення повної суми присудженої до виплати суми, й окремо зазначає необхідність зробити такі утримання під час виконання судового рішення.

Ключові слова: податковий агент, податок з доходів фізичних осіб, військовий збір, джерела виплати, виконавчий документ, утримання/неутримання судами податків і зборів

Стаття надійшла 12.01.2026

Статтю прийнято 17.01.2026

Статтю опубліковано 13.02.2026

ВСТУП

Податкове право історично виникло та продовжує свій розвиток завдяки наявності природного конфлікту між двома основними суб'єктами податкових правовідносин – платником податків та державою в особі контролюючих органів. Однак перелік учасників податкових правовідносин був би неповним і недосконалим, якби вичерпувався цими двома категоріями. Адже є й інші суб'єкти, які характеризуються тим, що мають **особливу правову природу** саме завдяки тому місцю, яке вони займають поміж двома основними учасниками, названими вище. Особливої уваги у цьому контексті заслуговує **правовий статус податкових агентів** як самостійних суб'єктів податкових правовідносин [1, с. 25].

Згідно з пп. 14.1.180 п. 14.1 ст.14 Податкового кодексу України (ПКУ) податковий агент стосовно податку на доходи фізичних осіб – юридична особа (її філія, відділення, інший відокремлений підрозділ), самозайнята особа, представництво нерезидента – юридичної особи, інвестор (оператор) за угодою про розподіл продукції, які незалежно від організаційно-правового статусу та способу оподаткування іншими податками та/або форми нарахування (виплати, надання) доходу (у грошовій або негрошовій формі) зобов'язані нараховувати, утримувати та сплачувати податок, передбачений розд. IV ПКУ, до бюджету від імені та за рахунок фізичної особи з доходів, що виплачуються такій особі, вести податковий облік, подавати податкову звітність контролюючим органам та нести відповідальність за порушення його норм в порядку, передбаченому ст. 18 та розд. IV ПКУ.

Отже, виникає проблемне питання: чи повинен суд, задовольняючи позов про стягнення грошових коштів на користь фізичних осіб, одночасно розраховувати та

утримувати з позивача податки з доходу, що підлягає стягненню? І як в такому випадку повинен діяти суд? На наявність проблем у цьому питанні вказано, наприклад, в [2]. У [3] автори приходять до висновку, що у задоволенні позову про стягнення за викуплені емітентом власні корпоративні права чи інші інвестиційні активи податки з присуджених сум не стягуються [3, с. 88]. Однак залишається питання про стягнення податків на такі суми, якщо предметом стягнення є заробітна плата або, що значно менше вивчено, дивіденди. Наприклад, у Постанові від 05.03.2024 р. у справі № 924/740/23 Північно-західного апеляційного господарського суду констатовано таке [4, № 117783547]: «...належними до стягнення з АТ на користь ОСОБА_1 є сума 554415,80 грн **дивідендів** за 2021 рік **за вирахуванням** 8894,38 грн військового збору та 29647,92 грн ПДФО і на користь ОСОБА_2 – 47323,06 грн за вирахуванням 759,19 грн військового збору та 2530,64 грн ПДФО. Відповідно **не підлягають задоволенню** вимоги про стягнення з АТ на користь ОСОБА_1 38542,30 грн та на користь ОСОБА_2 – 3289,83 грн».

До аналогічного висновку приходила колегія суддів Північного апеляційного господарського суду у прийнятті Постанови від 18.03.2024 р. у справі № 910/7972/23 [4, № 117877494].

МЕТА роботи – дослідити особливості виконання / невиконання судом функцій податкового агента у стягненні судом грошових коштів на користь фізичних осіб.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ: документальний аналіз та узагальнення судової практики.

РЕЗУЛЬТАТИ

Як зазначено в [5], правовідносини в податковій сфері обґрунтовано вважаються найбільш конфлікт-

ними серед інших видів фінансових відносин [5, с. 99]. Як зазначає А. Авторгов, законодавством не встановлено будь-яких особливостей або спеціального порядку сплати ПДФО, військового збору та соціального внеску у разі, якщо заробітна плата або інші виплати, пов'язані з трудовими правовідносинами, стягуються з роботодавця у примусовому порядку під час виконання судового рішення, ухваленого на користь працівника [2]. До того ж це питання законодавчо не вирішено стосовно виплати дивідендів, що призводить до сумнівних судових рішень [4, № 117783547, № 117877494]. Отже, доцільним буде здійснити аналіз судової практики Верховного Суду (ВСУ) з цього приводу.

Зокрема, загальний висновок з цього питання зроблено у Постанові від 08.12.2021 р. у справі № 9901/407/19, провадження № 11-43зай21, Великої Палати ВСУ [4, № 102342550], в п. 86 якої (Постанови) вказано, *«що суми, які суд визначає до стягнення з роботодавця на користь працівника як заборгованість із заробітної плати та/або середній заробіток за час вимушеного прогулу, обчислюється без віднімання сум податків і зборів. Податки і збори із присудженої за рішенням суду суми заробітної плати та середнього заробітку за час вимушеного прогулу підлягають нарахуванню роботодавцем при виконанні відповідного судового рішення та, відповідно, відрахуванню із цієї суми при виплаті працівнику, внаслідок чого виплачена працівнику на підставі судового рішення сума зменшується на суму податків і зборів»*.

Водночас Велика Палата ВСУ визнала за необхідне викласти відповідну резолютивну частину рішення суду в наступній редакції: *«Стягнути з [відповідача] на користь ОСОБА_2 середній заробіток за час вимушеного прогулу в розмірі 895561,73 грн. (вісімсот дев'яносто п'ять тисяч п'ятсот шістдесят одна гривня 73 копійки) з утриманням із цієї суми установлених законодавством України податків і зборів»*.

Так, Велика Палата ВСУ дійшла до висновку, що в резолютивній частині рішення про задоволення позову про стягнення повинна бути зазначена уся визначена судом належна сума стягнення, яка обчислена без віднімання сум податків і зборів, а про необхідність утримання сум податків і зборів зазначається в резолютивній частині окремою частиною рішення.

ВСУ неодноразово приходив до таких висновків. Зокрема, у Постанові від 18.07.2018 р. у справі № 359/10023/16-ц, провадження № 61-14794св18 ВСУ у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду висновується таке [4, № 75690203]: *«Системний аналіз наведених норм дає підстави для висновку, що суми, які суд визначає до стягнення з роботодавця на користь працівника як середній заробіток за час вимушеного прогулу, обраховуються без віднімання сум податків та зборів. Податки і збори із суми середнього заробітку за час вимушеного прогулу, присудженої за рішенням суду, підлягають нарахуванню роботодавцем при виконанні відповідного судового рішення та, відповідно, відрахуванню із суми середнього заробітку за час вимушеного прогулу при виплаті працівнику, внаслідок чого виплачена працівнику на підставі судового рішення сума середнього заробітку за час вимушеного прогулу зменшується на суму податків і зборів»*.

Крім того, за текстом Постанови ВСУ наводить таке уточнення: *«Оскільки справляння і сплата прибуткового податку з громадян є відповідно обов'язком роботодавця та працівника, суд визначає зазначену суму без утримання цього податку й інших обов'язкових платежів, про що вказує в резолютивній частині рішення»*.

Так, питання утримання/неутримання судами податків і зборів із присудженої до виплати заробітної плати та прирівняних платежів можна вважати однозначно вирішеним: суд не розраховує і не утримує вказані податки і збори, а зазначає у рішенні про стягнення повної суми присудженої заробітної плати (прирівняних платежів) і окремо зазначає необхідність зробити такі утримання при виконанні судового рішення.

Водночас стосовно дивідендів аналогічне питання не було однозначно вирішено, про що свідчать наведені вище сумнівні судові рішення [4, № 117783547, № 117877494]. На рівні ВСУ це питання вперше стало предметом дослідження у Постанові від 20.06.2024 р. у справі № 924/740/23 ВСУ у складі колегії суддів Касаційного господарського суду [4, № 119959709], де, зокрема, вказано таке:

«Крім того, як вбачається з оскаржуваної постанови, суд апеляційної інстанції задовольнив вимоги першого та другого позивачів про стягнення дивідендів за 2021 рік частково та виходив з того, що заявлені першим та другим позивачами до стягнення суми заборгованості по дивідендам за 2021 рік підлягають зменшенню на суми податку з доходу фізичних осіб та військового збору. Однак, Верховний Суд не погоджується із зазначеними висновками суду апеляційної інстанції...

Аналіз зазначених положень підпункту 14.1.180 пункту 14.1 статті 14, статті 18, підпунктів 168.1.1, 168.1.2, 168.1.5 пункту 168.1 статті 168, підпунктів 170.5.1, 170.5.2, 170.5.4 пункту 170.5 статті 170, статті 171, пункту 16-1 підрозділу 10 розділу XX «Інші перехідні положення» Податкового кодексу України свідчить про те, що для оподаткування такого доходу як дивіденди, що виплачуються фізичним особам – акціонерам, саме емітент корпоративних прав (акціонерне товариство), який здійснює нарахування дивідендів, є податковим агентом фізичної особи-акціонера, якій нараховуються дивіденди, та як податковий агент здійснює нарахування, утримання та сплату (перерахування) до бюджету від імені та за рахунок фізичної особи (акціонера) ПДФО та військового збору з доходу у вигляді дивідендів. Тобто, нарахування, утримання і сплата ПДФО і військового збору з доходу у вигляді дивідендів, що виплачуються фізичним особам – акціонерам, є обов'язком податкового агента, яким у спірних правовідносинах є відповідач.

Викладене вище дає підстави для висновку про те, що суми дивідендів, заявлені до стягнення в судовому порядку фізичними особами – акціонерами з акціонерного товариства на їх користь, обчислюються судом без віднімання сум податків і зборів, тобто не зменшуються судом на суми ПДФО та військового збору. Податки і збори із присудженої за рішенням суду до стягнення з емітента корпоративних прав (акціонерного товариства) суми дивідендів підлягають нарахуванню, утриманню та сплаті (перерахуванню) до бю-

джету самим акціонерним товариством (емітентом корпоративних прав, який здійснює нарахування дивідендів), як податковим агентом фізичної особи-акціонера, при виконанні відповідного судового рішення, внаслідок чого виплачена фізичній особі – акціонеру на підставі судового рішення сума дивідендів зменшується на суму ПДФО і військового збору.

Отже, оскільки нарахування, утримання та сплата (перерахування) до бюджету ПДФО і військового збору з доходу у вигляді дивідендів, що виплачуються фізичним особам – акціонерам, є обов'язком самого акціонерного товариства, суд у разі задоволення позову фізичної особи – акціонера про стягнення дивідендів визначає необхідну до стягнення суму дивідендів без врахування з неї ПДФО та військового збору із зазначенням в резолютивній частині рішення про необхідність утримання при виконанні судового рішення із стягнутої суми установлених законодавством України податків і зборів.

Верховний Суд зазначає про те, що такі висновки узгоджуються з висновками Верховного Суду, викладеними у постанові Великої Палати Верховного Суду від 08.12.2021 року у справі № 9901/407/19 та у постанові Верховного Суду у складі колегії суддів першої судової палати Касаційного цивільного суду від 18.07.2018 року у справі № 359/10023/15-ц, на які послалися позивачі у касаційній скарзі, що стосуються можливості здійснення судом оподаткування заявлених до стягнення в судовому порядку сум доходів фізичних осіб.

Однак, суд апеляційної інстанції не врахував наведеного та, дійшовши правильного висновку про те, що обов'язок сплачувати ПДФО та військовий збір з виплат фізичним особам – акціонерам по дивідендам покладеється саме на відповідача, помилково зменшив заявлені першим та другим позивачами до стягнення суми заборгованості по дивідендам за 2021 рік на суми ПДФО та військового збору, чим фактично перебрив на себе обов'язки податкового агента, що суперечить наведеним вище положенням чинного податкового законодавства. Дійшовши помилкового висновку про необхідність зменшення заявлених першим та другим позивачами до стягнення суми заборгованості по дивідендам за 2021 рік на суми ПДФО та військового збору, суд апеляційної інстанції безпідставно здійснив перерахунок заявлених до стягнення інфляційних втрат і трьох відсотків річних, нарахованих на ці суми дивідендів, виходячи зі зменшеної суми дивідендів на суми ПДФО та військового збору».

Зазначена Постанова дезавує висновки наведеної вище Постанови від 05.03.2024 р. у справі № 924/740/23 Північно-західного апеляційного господарського суду констатовано наступне [4, № 117783547].

Стосовно наведеної вище Постанови від 18.03.2024 р. у справі № 910/7972/23 Північного апеляційного господарського суду [4, № 117877494], то її в касаційному порядку переглянути не вдалося у зв'язку з відмовою у відкритті касаційного провадження за касаційною скаргою ОСОБА_1 на постанову Північного апеляційного господарського суду від 18.03.2024 у справі № 910/7972/23 внаслідок низької ціни позову (ухвала від 09.05.2024 р. у справі № 910/7972/23 ВСУ у складі колегії суддів Касаційного господарського суду [4, № 118960981]). Наведене ілюструє, як відмова у каса-

ційному перегляді з формальних підстав утруднює формування єдиної судової практики.

Слід зазначити, що А. Авторгов вказує на непоодинокі випадки конфліктів між боржниками і державними/приватними виконавцями за відсутності чітко визначених судом сум стягнення [2]. Зокрема, він вказує: «...державний/приватний виконавець зобов'язаний здійснювати заходи примусового виконання рішень у спосіб та в порядку, які встановлені виконавчим документом і законом. В одних випадках виконавець вдається вирішити питання з боржником та стягувачем, досягнувши спільної згоди про суму податків та зборів, на яку має бути «зменшене» судове рішення. В інших випадках, з огляду на неконструктивну або відверто протиправну поведінку боржника, такої згоди досягти не вдається, і виконавець стягує з боржника саме ту суму, яку зазначено в рішенні, що викликає додаткові судові спори».

Вважаємо таку позицію правильною.

По-перше, згідно з ч. 1 ст. 526 Цивільного кодексу України зобов'язання має виконуватися належно відповідно до умов договору та вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства... Отже, боржник повинен виконувати своє зобов'язання добровільно, не очікуючи звернення дебітора (майбутнього стягувача) до суду. Тобто перехід на стадію судового процесу фактично є ризиком для відповідача (боржника).

По-друге, отримавши судові рішення, яке набрало законної сили, боржник повинен самостійно виконати судові рішення, не очікуючи конфліктів з судовими виконавцями. Тоді боржник може самостійно нарахувати і перерахувати хоча б податки, що може розглядатися як часткове виконання судового рішення.

По-третє, маючи таке часткове виконання судового рішення, боржник може (і повинен) звернутися до суду із заявою про визнання виконавчого документу таким, що не підлягає виконанню повністю або частково, якщо... обов'язок боржника відсутній повністю чи частково у зв'язку з його припиненням, добровільним виконанням боржником чи іншою особою або з інших причин (ст. 328 Господарського процесуального кодексу України, ст. 432 Цивільного процесуального кодексу України, ст. 374 Кодексу адміністративного судочинства України). Тоді підстав для виникнення конфліктів між боржником і судовим виконавцем не буде.

З іншого боку, позивачу – фізичній особі, яка звертається до суду з позовом про стягнення, слід в прохальній частині позову просити суд у разі задоволення позову зробити в резолютивній частині рішення застереження про стягнення з урахуванням утримання податків. Або таке ж слід зробити відповідач за подачі відзиву на позов. Це також сприятиме уникненню конфліктів в майбутньому.

Так, у Постанові від 07.10.2020 р. у справі № 523/14396/19, провадження № 61-10657св20, ВСУ у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду [4, № 92173448; 6] розглянуто спір стосовно дій боржника і судового виконавця в умовах, коли у рішенні суду не зазначено, що сума середнього заробітку за час вимушеного прогулу стягнута з роботодавця на користь працівника без урахування податків і зборів. Це створило суперечку. З цього приводу ВСУ вказано, що і боржник, і судовий виконавець повинні

виходити з того, що податки і збори, передбачені законодавством, підлягають утриманню за рахунок джерела виплат і перерахуванню до бюджету незалежно від наявності/відсутності застереження про необхідність такого утримання і перерахування. Колегія суддів ВСУ дійшла висновку про те, що підприємство діяло відповідно до вимог податкового і трудового законодавства та як податковий агент обґрунтовано утримало з визначеної судом суми податку на доходи фізичних осіб та військового збору [4, № 92173448; 6].

ВИСНОВКИ

Питання утримання/неутримання судами податків і

зборів із присудженої до виплати як заробітної плати і прирівняних платежів, так і дивідендів та інших видів платежів на користь фізичних осіб можна вважати однозначно вирішеним так, що суд не розраховує і не утримує вказані податки і збори, а зазначає у рішенні про стягнення повної суми присудженої до виплати суми і окремо зазначає необхідність зробити такі утримання у виконанні судового рішення. Боржнику слід застосовувати наявні процесуальні можливості для корегування в судовому порядку виконавчих документів, зокрема, шляхом визнання виконавчого документу таким, що не підлягає виконанню повністю або частково.

Список використаних джерел

1. Коваль Ю.А. Правовий статус податкових агентів як самостійних учасників податкових правовідносин. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2015. Вип. 33(2). С. 25-30.
2. Авторгов А. Стягнення заробітної плати за рішенням суду: як врахувати податки. *PRAVO.ua*. 03.10.2024. URL: <https://pravo.ua/stiahnennia-zarobitnoi-platy-za-rishenniam-sudu-iaak-vrakhuvaty-podatky-bloh-andriia-avtorhova/>
3. Белкін Л.М., Юринець Ю.Л., Белкін М.Л. Випуск емітентами корпоративних прав та інших інвестиційних активів власної емісії у фізичних осіб: особливості виконання функцій податкового агента. *Економіка. Фінанси. Право*. 2025, № 6. С. 86-89.
4. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/>
5. Стріяшко Г.М., Попова А.А. (2019). Податкові агенти як учасники податкових спорів. *Юридичний бюлетень*. Вип. 11(1). С. 99-106.
6. КЦС ВС роз'яснив порядок утримання податку й інших обов'язкових платежів при ухваленні рішення про стягнення зарплати та обов'язки державного виконавця. *Верховний Суд*. 20.10.2020. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1009964/>

References

1. Koval Yu.A.. Legal status of tax agents as independent participants in tax legal relations. *Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Series: Law*. 2015. Issue 33(2). pp. 25-30. (in Ukrainian).
2. Avtorgov A. Collection of wages by court decision: how to take taxes into account. *PRAVO.ua*. 03.10.2024. URL: <https://pravo.ua/stiahnennia-zarobitnoi-platy-za-rishenniam-sudu-iaak-vrakhuvaty-podatky-bloh-andriia-avtorhova/> (in Ukrainian).
3. Belkin L.M., Yurinets Yu.L., Belkin M.L. Redemption by issuers of corporate rights and other investment assets of their own issue from individuals: features of the performance of the functions of a tax agent. *Economics. Finance. Law*. 2025. No. 6. pp. 86-89. (in Ukrainian).
4. Unified State Register of Court Decisions. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/> (in Ukrainian).
5. Striashko H.M., Popova A.A. Tax agents as participants in tax disputes. *Legal Bulletin*. 2019. Issue 11(1). pp. 99-106. (in Ukrainian).
6. The CCS of the Supreme Court clarified the procedure for withholding tax and other mandatory payments when making a decision on the collection of wages and the duties of a state bailiff. *Supreme Court*. 20.10.2020. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1009964/> (in Ukrainian).

Leonid BIELKIN

PhD in Engineering, Senior Researcher; lawyer
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8672-8147>
e-mail: belkinleonid@ukr.net

Yuliia YURYNETS

Doctor of Legal Sciences, Professor of department, Kyiv National University of Construction and Architecture
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0281-3251>
e-mail: iurynetsjulia@ukr.net

Mark BIELKIN

PhD in Legal Sciences, Associate Professor of department, Interregional Academy of Personnel Management; lawyer
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0805-9923>
e-mail: advokat@etalon.co.ua

COLLECTION OF MONEY BY THE COURT IN FAVOR OF INDIVIDUALS: THE COURT DOES NOT PERFORM THE FUNCTIONS OF A TAX AGENT

The paper examines the features of the court's performance/non-performance of the functions of a tax agent when collecting funds in favor of individuals. It is indicated that the list of participants in tax legal relations would be incomplete and imperfect if it were limited to taxpayers and the state represented by regulatory authorities. After all, there are other subjects that are characterized by having a special legal nature precisely due to the place they occupy between the two main participants named above. In this context, the legal status of tax agents as independent subjects of tax legal relations deserves special attention. Research and generalization of the legal positions of the Supreme Court on this issue have been carried out, in particular, when resolving disputes regarding the collection of both wages and equivalent payments, as well as dividends and other types of payments in favor of individuals. Based on the research and generalizations, the issue of withholding/non-withholding by the courts of taxes and fees from the salary and equivalent payments awarded for payment, as well as dividends and other types of payments in favor of individuals can be considered unambiguously resolved in such a way that the court does not calculate and does not withhold the specified taxes and fees, but notes in the decision on the collection of the full amount of the amount awarded for payment and separately notes the need to make such withholdings when executing the court decision. The debtor should use the existing procedural opportunities for judicial correction of executive documents. In particular, under the condition of independent calculation, withholding and transfer to the budget of taxes and fees, the debtor has the opportunity to raise before the court the issue of recognizing the executive document as not subject to execution in whole or in part - in terms of the payments made.

Keywords: tax agent, personal income tax, military duty, sources of payment, executive document, withholding/non-withholding by the courts of taxes and fees